

5. Texnik. Axborotni muhofaza qilish uchun elektron va boshqa uskunalardan foydalanish.
6. Kriptografik. Ishlov berilayotgan va uzatilayotgan axborotlarga noqonuniy kirishni oldini oluvchi shifrlash va kodlashni tatbiq etish.

7. Dasturiy. Foydalana olishlilikni chegaralash uchun dastur vositalarini qo'llash[3].

Axborotni muhofaza qilishning asosiy ob'ektlariga quyidagilar kiradi:

– davlat sirlari bilan bog'liq va konfedensial ma'lumotlarni o'zida saqlovchi axborot resurslari;

– vositalar va axborot tizimlari (hisoblash texnikasi vositalari, tarmoqlar va tizimlar), dasturiy vositalar (operatsion tizimlar, ma'lumotlar bazalarini boshqarish tizimlari, amaliy dasturiy ta'minot), avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari, aloqa va ma'lumotlarni uzatish tizimlari, ruxsati chegaralangan axborotni qabul qilish, uzatish va qayta ishlash texnik vositalari (ovoz yozish, ovoz kuchaytirish, ovoz eshitish, so'zlashuv va televizion qurilmalar, hujjatlarni tayyorlash, ko'paytirish vositalari hamda boshqa grafik, matn va harfli-raqamli ma'lumotlarni qayta ishlash vositalari), konfedensial va davlat sirlari toifasiga oid bevosita qayta ishlovchi tizim va vositalar. Bunday tizim va vositalarni ko'pincha axborotlarni qabul qilish, qayta ishlash va saqlash texnik vositalari deb atashadi.

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki xavfsizlik vazifalari Axborot xavfsizligi muammolari, agar kompyuter tizimida yuzaga keladigan nizolar va xatolar jiddiy oqibatlariga olib kelishi mumkin. Axborot xavfsizligi tizimining vazifalari bo'yicha ko'p qirrali va har tomonlama choralar ko'radi. Ular noqonuniy foydalanish, zarar, buzish, nusxalash va blokirovka qilish, ma'lumotlarni blokirovka qilishga to'sqinlik qiladi. Bunga jismoniy shaxslarning kuzatuv va ruxsatsiz kirishni o'z ichiga oladi va uning yaxlitligi va yaxlitligi uchun barcha tahdidlarni oldini oladi. Ma'lumotlar bazalarining zamonaviy rivojlanishi bilan xavfsizlik masalalari nafaqat kichik va xususiy foydalanuvchilar, balki moliyaviy tuzilmalarga, balki yirik korporatsiyalar uchun ham muhim ahamiyat kasb etmoqd. Axborot xavfsizligi tahdidi (axborot tahdidi), axborot resurslaridan, uzatiladigan va qayta ishlangan ma'lumotlar, shuningdek, dasturiy ta'minot va apparatdan tashqari, shuningdek, axborot resurslaridan yoki ruxsatsiz foydalanish tahdidi ostida. Agar ma'lumotning qiymati saqlash yoki taqsimlash paytida yo'qolishi mumkin bo'lsa, ma'lumotlarning maxfiyligini buzish xavfi joriy etiladi. Agar ma'lumotlar uning qiymatini yo'qotish bilan farq qilsa yoki yo'q bo'lsa, ma'lumotlarning tahdidi amalga oshiriladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. "Axborotlashtirish to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi qonuni, 21-aprel 2021-yil, 560–II-son.
2. "Elektron raqamli imzo" to'g'risida O'zbekiston Respublikasining qonuni . Toshkent sh., 2021 yil 21 aprel, 562–II-son.
3. G'aniev C.K., Karimov M.M., Tashev K.A. Axborot xavfsizligi. Axborot-kommunikatsion tizimlar xavfsizligi. O'quv qo'llanma. T., "Aloqachi". 2008. – 382 b

TA'LIMDA IJTIMOIIY TARMOQLAR VA INTERNET TEXNOLOGIYALARINING O'RNI

G'iyosov Hasan Mamirovich JDPI magistranti
Botirov Do'stqul Botirovich JDPI t.f.n dotsent

Annotatsiya: Mazkur maqolada bugungi kunda ommaviy bo'lgan internet tarmog'i va ijtimoiy tarmoqlar orqali o'quvchi xamda talabalarga zamonaviy metodlar tarzida bilim berish metodlari haqida so'z yuritiladi.

Kalit so'zlar: Axborotlashgan jamiyat, qidiruv tizimlari, ta'limiy portallar, ijtimoiy tarmoqlar, bloglar, bulutli platformalar, MOOC.

Jamiyatimizda ta'lim sohasidagi islohotlar, uzluksiz ta'limning sifat va samaradorligini oshirishga qaratilgan e'tibor, ularning rivojidadagi amaliy ishlar, albatta, yurt kelajagi hisoblangan

yosh avlodni har tomonlama yetuk, malakali kadr qilib tayyorlash, dunyo hamjamiyatidagi yoshlarga raqobatbardosh qilib voyaga yetkazishdir[1].

Jahonda ta'lim jarayoni va uning sifatini ta'minlashda maqbullikni va iqtisodiy-ijtimoiy samaradorlikni ta'minlashda AKTDan va Internetdan foydalanishni qamrab oluvchi elektron ta'lim tizimini takomill ashtirish bugungi kunda dolzarb masalalardan hisoblanadi[2].

Xozirgi axborot texnologiyalari va internet yuksak takomillashgan davrda "Axborotlashgan jamiyat", "Axborot madaniyati" va "Axborot texnologiyalari" kabi jumalarga tez tez duch kelyapmiz. Biz bu tushunchalar orqali Informatika fanining hayotimizga qanchalik kirib kelganligini bildiradi va bu texnologiyalar tufayli turmushimizdagi juda ko'plab muammolar nihoyatda osonlik bilan hal etib kelinmoqda. Shular qatorida Internet va axborot texnologiyalari orqali yosh avlodga sifatli ta'lim berishga qaratilgan zamonaviy yechim va ishlanmalarga muhim ahamiyat berishimiz lozim. Zero xozirgi yosh avlodlarimizni zamonaviy texnologiyalarga bo'lgan qiziqishlarini xisobga olsak bu ishlanmalar orqali yuqori natijalarga erishish mumkin. Quyida shunday dasturiy ta'minotlar va ularning amaliy ahamiyati haqida so'z yuritiladi.

1. Informatsion qidiruv tizimlari- Maxsus web saytlar orqali turli xildagi informatsion axborotlarni qidirishni, ularni yuklab olishni misol qilib keltirishimiz mumkin. Bunday saytlarga www.science.gov, www.pdfdrive.com, www.academic.microsoft.com, www.google.com kabi saytlarni keltirishimiz mumkin. Biz yuqoridagi resurslar orqali o'zimizga zarur bo'lgan axborotni tegishli "kalit so'zlar" orqali izlab topishishni va ulardan foydalanish ko'nikmasini rivojlantirishimiz mumkin.

2. Milliy ta'limiy portallarimiz- www.ziyonet.uz, www.bilimland.uz, www.xanakademiya.uz, www.natlibrary.uz, www.uzbekcoders.uz, kabi ta'limiy portallarni keltirishimiz mumkin. Bu platformalar orqali o'quvchilarga o'zbek tilida bo'lgan turli ko'rinishdagi ta'limiy materiallar va videodarslar joylashgan axborot resurslari bilan tanishtirib ularga yanada oson tushunarli tarzda bilim olishlariga erishishlarini ta'minlashimiz mumkin.

3. Bloglar- Bular asosiy sahifasiga muntazam yangi ma'lumotlar qo'shib boriladigan web saytlar deb qarashimiz mumkin. Odatda bloglar ma'lum bir fanga yoki turdosh fanlarga ixtisoslashgan bo'ladi. Bunday bloglarni asosan o'z ustida ishlashni yaxshi ko'radigan o'qituvchi yoki mutaxxasislar tomonidan yuritiladi. Shunday tipdagi mahalliy bloglarga www.infostart.uz, www.texnoman.uz, www.dasturchi.uz kabilarni global miqyosda esa www.LiveJournal.com, <https://cacm.acm.org/>, <https://blog.regehr.org/> larni kiritishimiz mumkin. Ushbu resurslar orqali o'quvchilar o'zlari yoqtirgan fanlari haqida yanada ko'proq va chuqur bilim olish imkoniga ega bo'ladilar.

4. Ijtimoiy tarmoqlar (xabarlashish, forumlar)- Mashhur ijtimoiy tarmoqlar orqali qiziqishlari bir biriga yaqin bo'lgan, biror bir fanni o'rganishga qiziqan insonlar aniq bir maqsad yo'lida birlashishadi va ijtimoiy tarmoqlarda o'zaro xabar almashishlari, chat xamda forumlardan foydalanib kelishadi. Bunday ijtimoiy tarmoqlarni dastlab biror bir qiziquvchi yaratadi so'ngra esa maqsadlari mushtarak bo'lgan boshqa foydalanuvchilar havola va taklifnomalar orqali jalb qilinadi. Shunday turdagi tarmoqlarga misol qilib telegram, instagram va facebook kabi ijtimoiy tarmoqlardagi tegishli mavzudagi akkauntlarni kiritishimiz mumkin.

5. Viki- Foydalanuvchilar birgalikda tuzishlari mumkin bo'lgan va xohlagan foydalanuvchi tuzatish hamda o'zgartirishga imkon belidigan web saytlar. Bunga eng mashhur bo'lgan www.wikipedia.org ni misol qilib keltirishimiz mumkin. Ushbu kontent o'zining quyidagi xususiyatlar bilan tavsiflanadi:

1) Wiki muhitidagi matnni ko'p tahrir qilish imkoniyati, maxsus belgilash tili (wiki markup), bu sizga matnni osongina va tez formatlash imkonini beradi;

2) o'zgarishlarni hisobga olish sahifalari, o'zgarishlarning ular kiritilgandan keyin darhol paydo bo'lishi;

3) gipermatnli belgilash imkoniyati : kontekstli giperhavolalar orqali aloqa.

4) Jamoaviy ijodkorlik: ko'p mualliflar bilan ishlash imkoni, chunki hammadam axborotlarni tahrirlash imkoni bor.

6. Bulutli axborotni saqlash tizmlari: Bunday platformalar orqali o'quvchilar o'z axborotlarini qulay tarzda saqlashlari, o'zgartirish va tahrirlash ishlarini olib borishlari mumkin. Bunday bulutli omborlarni shartli tarzda bir nechta guruhga ajratishimiz mumkin.

1) Rasmi ma'lumotlar va chizmalar bilan ishlash imkonini beruvchi platformalar. Bunday tizimlarga www.flickr.com, www.picassa.google.com, va boshqalar.

2) Video fayllar bilan ishlash imkonini beruvchi platformalar. Bunday tizimlarga misol qilib YouTube www.youtube.com, www.mytube.uz, kabilarni keltirishimiz mumkin.

3) Xujjatlar(elektron kitoblar) bilan ishlash imkonini beruvchi platformalar. Bunday tizimlarga misol qilib www.scribd.com, www.docs.google.com,

4) Ovozli ma'lumotlar ,Podkastlar,Internet – Radiolar bilan ishlovchi platformalarni kiritishimiz mumkin. Podkastlar ovozli ma'lumotlarni to'gridan to'g'ri mp3 pleerlarda ochish, biror mavzuda chat forumlar orqali xabar almashish va turli reytinglarni shakllantirishda ishlatish mumkin.

7. Shaxsiy tavsiya etiluvchi xizmatlar. Bunday xizmatlar tizimdan ro'yhatdan o'tgan foydalanuvchilarga o'zlarining bazalarida turgan fayllarni to'plagan reytingiga ko'ra taqdim etadilar. Agar foydalanuvchi o'zi biror ma'lumot qidirsam "kalit so'zlar" orqali bu ma'lumotni ham foydalanuvchilarga taqdim etishadi. Agarda bu ma'lumot mijozga yoqsa u axborotga reyting ball qo'yiladi va shu algoritm asosida ushbu kitobning, filmning, videorolikning reyting shakllanadi. Bunday platformalarga misol qilib www.netflixprize.com, www.lastfm.ru, kabi tizimlarni keltirsak bo'ladi.

8. Geografik joylashuv manzil xizmatlari- bu tizimlar orqali yer yuzasini o'rganishni, topografik xaritalashning zamonaviy sun'iy yo'ldosh navigatsiya tizimlari orqali yanada qiziqarli usullarini taklif etadi. Bu tizim orqali foydalanuvchilar yer kurrasining istalgan davlatiga, xohlagan hududidagi obyektlarga virtual tarzda sayohat qilish hamda boshqa foydalanuvchilar bilan xabar almashishlari mumkin. Shu orqali dunyoqarashlari va bilimlarini oshirish imkoniga ega bo'lishadi. Bunday tizimlarga misol qilib www.earth.google.com, www.panoramio.com, www.maxar.com kabi platformalarni keltirish mumkin.

9. Meshaplar yoki ko'pfunksiyali portallar- Bular yuqorida keltirgan bir nechta xizmatlarni o'zida birlashtirgan ijtimoiy portal platformalari hisoblanadi vazifasiga ko'ra ular universal hisoblanadi ularning bittasida ro'yhatdan o'tgan foydalanuvchi shu akkaunt orqali tizimning boshqa xizmatlaridan ham foydalanish imkonini qo'lga kiritadi. Odatda bu tizimlar bulutli texnologiyaga asoslanadi. Bunday portallarga www.google.com, www.mail.ru, www.yandex.ru, kabilarni kiritishimiz mumkin.[3]

10. **MOOC** — onlayn ta'lim bozorini rivojlantirish hamda turli pedagogik va biznes vazifalarini hal etishga qaratilgan zamonaviy masofaviy ta'lim tizimi. MOOC (ingl. Massive Open Online Course) yoki OOOK (o'zb. Ommaviy Ochiq Onlayn Kurs) kengaytmasi to'rtta atamadan tarkib topgan:

Massive (ommaviy): geografik o'rnidan qat'iy nazar, chegaralanmagan holda ko'p sonli bilim oluvchilarni ommaviy ravishda qamrab oladi.

Open (ochiq): barcha o'quvchilar uchun bepul va ochiq ta'lim. Ochiqlikning asosiy jihatlari — kurs uchun bepul ro'yxatdan o'tish, ro'yxatdan o'tganlar uchun cheklovsiz kontent, ta'lim natijalariga erishishning bepul imkoniyatlari.

Online (onlayn): masofaviy ta'lim onlayn aloqa vositalari yordamida olib boriladi va barcha materiallar elektron shaklda taqdim etiladi. Bu MOOCni tashkil etishning texnik xususiyatlarini ochib beradi, ya'ni kurs internet orqali uzatiladi, o'quv jarayonining barcha ishtirokchilari bilan tarmoqning o'zaro ta'sirini ta'minlaydi.

Course (kurs): umumiy qoidalar, vaqt cheklovlari va belgilangan maqsad asosida tashkil etilgan bo'lib, uning tarkibidagi materiallar tizimlashtirilgan hamda tartibga solingan holda taqdim etiladi. Bunday tizimlarga www.coursera.org, www.udemy.com, www.udacity.com, www.lektorium.tv, www.edx.org, kabi tizimlarni kiritish mumkin.

Xozirgi kunda zamonaviy o'qituvchidan so'ralayotgan asosiy vazifa o'quvchilarga faqatgina darslik orqali emas balki yuqorida keltirgan zamonaviy ijtimoiy tarmoqlar orqali ham

birgalikda ta'lim berish orqali ko'zlangan maqsadga erishishdan iborat. Zero bugungi o'quvchi bundan 10-15 yil oldingi o'quvchidan farq qiladi va ularni deyarli barchasining qo'lida akt vositalari (komyuter, noutbook, smartfonlar) mavjud. Bu vositalarni oldida kitob biroz jozibadorligini yo'qotishi mumkin lekin biz ularning qo'lidagi yuqoridagi sanab o'tilgan vositalardan bilim olishda foydalanishni ularga o'rgatishimiz va motivatsiya berishimiz talab etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. B.Samandarov."Elektron ta'limga integratsiyalashgan tizimlar yordamida electron ta'lim jarayonini baxolash."Ilmiy-Konferensiya, maqola. Respublika miqyosidagi ilmiy-amaliy konferensiya materiallari.Nukus-2021;
2. Mamarajabov O.E., Raximova N.X., G'ulomova A.U. "Ta'limga integratsiyon yondashuvning nazariy asoslari."Respublika miqyosidagi ilmiy-amaliy konferensiya materiallari;
3. К.Г. Кречетников, И.В. Кречетникова Тихоокеанский военно-морской институт имени С.О. Макарова, г Владивосток "Социальные сетевый сервисы в образовании".

ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ МЕТОДОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ В ДИСТАНЦИОННОМ ОБУЧЕНИИ

**Якубов Фазлиддин Утаганович,
Шодиев Мухиддин Бердимуратович
Джизакский политехнический институт**

Аннотация: *Статья посвящена повышению качества образования молодежи, использованию новых современных методов в их обучении, совершенствованию образовательного процесса с использованием опыта развитых стран и дальнейшему повышению устремлений подрастающего поколения к науке.*

Ключевые слова: *дистанционное обучения, интернет, обучение иностранному языку, инновационные технологии, студент-молодёжи.*

Каждое государство, находящееся на пути стремительного развития и прогресса, в первую очередь подчеркивает необходимость воспитания подрастающего поколения совершенными и зрелыми во всех отношениях людьми. Стоит отметить, что особая роль в достижении этой цели принадлежит системе образования.

Как заявил Президент Ш.М.Мирзиёев в Послании Олий Мажлису; «Мы должны дать нашей молодежи достойное образование и реализовать ее стремление к науке. С этой целью нам необходимо развивать систему дошкольного образования, улучшать материально-техническую базу среднего и высшего образования, качество научно-образовательного процесса».[1]

Действительно, повышение качества образования молодежи, использование в ее воспитании новых современных методов, использование опыта развитых стран, совершенствование процесса воспитания без ограничения своей национальности, еще больше усилит стремление следующего поколения к науке.

В частности, использование инновационных технологий в образовании очень важно для достижения качественных образовательных результатов.

На сегодняшний день внедрение передового зарубежного и отечественного опыта в области цифровых технологий является одним из наиболее актуальных вопросов. Прежде всего, в чем суть цифровых технологий? Что касается вопроса. Слово «технология» образовано от греческих слов «texne» — искусство, мастерство и «logos» — учение, что означает наука об искусстве, учение. Память компьютера представляет собой особый набор электронных ячеек, каждая из которых хранит информацию, состоящую из комбинации нулей и единиц. [2]

Именно поэтому такие виды технологий называются цифровыми технологиями. Хотя